

Väinö Lehtonen
Vaeltajan viesti

”AIKA TULEE HIEMAN VAKAVAMMAKSI”

Eräänä suurien opettajien erikoisuutena on heidän yksityistenkin lauseittensa erikoinen syvällisyys. Asiat ovat niin perusteellisesti ajateltu ja loppuun asti pohdittu, että ne saavat katseltavaksemme aivan uusia näköaloja. Niinpä J. R. Hannula kirjoittaa Tietäjässä 1920: ”Jos sallitte niin paljastan hyvin harvoilla sanoilla ihmiskunnan nykyisen räikeän tilan: Fyysillisellä tasolla ei ole juriidista elämisen oikeutta muilla kuin murhaajilla”. Tällaista toteamista tuskin ymmärrettiin erikoisen syvälliseksi silloin kuin se lausuttiin, mutta nyt jälkepäin näemme, miten totta tuo on. Lau-

se avaa katseltavaksemme kulttuurivaltioiden synkän taustan.

Pekka Ervastian kirjoituksista löydämme niin ikään tämän tapaisia lauseita melko tiheään. Niinpä hän mainitsee ajan tulevan hieman vakavammaksi, on kuin pirut päästettäisiin irti. Lauseen yhteydessä kyllä selitetään, mitä se merkitsee ihmisyksilöön nähden, mutta jos sillä peilataan kansojen nykyistä sotahulluutta, niin emme saata kieltää, etteikö lause olisi samalla eräs aikamme avain.

Kirkollisen kasvatuksen saaneina luisuu ajatuksemme helposti tuol-

laisen lauseen edessä entisiin uomiinsa ja sielumme silmien eteen nousee kuva ”kiljuvasta jalopeurasta, joka etsii, kenen hän nielsi”. Se on ansa, mikä vetää tajuntamme pois ihmisistä ja kiinnittää sen pahuuden henkiolentoihin. Ansan aiheuttaa kirkollisen elämäncäsityksen omalaatuinen ”etevyys”, sillä onhan helpointa heittää elämän pulmat oletetun henkivallan niskoille. Silloin saatetaan elää ilman sielullista puhdistautumista: ihminen on syytön ja saatanaa emme kykene ruotimaan. Sangen ovelaa. Mikäli kirkollisissa piireissä ollaan pakotettuja huomioimaan sotien syytä ja esittämään niistä lausuntoja, niin selitys on sangen yksinkertainen: Sotien lietsotjat ovat pahan hengen riivaamia.

Emme yhdy tällaiseen parjaukseen, riistämällä kansojen eteviltä diplomaateilta, sotapäälliköiltä ja diktaattoreilta heidän itsealotteellisuutensa ja nimittämällä heitä pahan hengen riivaamiksi, sillä tällainen ei vastaa todellisuutta, ja se olisi samalla julkinen solvaus. Sivistysvaltioiden sisäiset organisaatiot ovat niin hienon ovelasti sommitellut varsinkin mitä sotaan tulee, että jokaisen kansalaisen omaisuus ja henki ovat mitä erilaisimmin lakipykälän solmitut ja pyhitetyt sodalle. Tällainen saavutus ei ole ”riivatun” työtä, siinä on tarvittu kouliintunutta oma-aloitteellisuutta. Ehkäpä kirkkojenkin piirissä tämä oivalletaan ainakin alitajuisesti, sillä todennäköisesti niiden puuhailut sodan yhteydessä ovat kuin anteeksipyyntöä saatanalta ja

maailman auktoriteeteilta: kun tulikin teitä noin solvatuksi. — Kieroa peliä ja sen kierouden seurauksena kristilliset kulttuurikansat ovatkin aivan äskettäin joutuneet sangen omituiseen valoon: ns. pakanat ovat ryhtyneet opettamaan niille ihmisyyttä; värilliset rodut, joita kristityt ovat kautta aikojen pilkanneet ja nimittäneet pakanoiksi ja barbaareiksi. Huhtikuun lopulla 1955 kokoontui 29 Aasian ja Afrikan valtion edustajat konferenssiin, missä vaadittiin mm. siirtomaavallan lopettamista, joukkotuhoaseitten pannaan julistamista ja koko maailman käsittävää aseistariisuuntumista. Valon pilkku ihmiskunnan pimeydessä!

Entä miten tuo edellä esitetty P. E:n lause olisi ymmärrettävissä? — Eräessä toisessa yhteydessä hän mainitsee siirtomaavallan ahdistuksessa olevien värillisten rotujen ajattelevan: pois nuo kristityt, jotka ovat kuin piruja. — Maailman tilanteen todessamme on sanottava: tänne on todennäköisesti syntynyt joukko vaikeita sieluja, jotka ”ovat kuin piruja”, joiden elämäntehtävänä näyttää olevan väkivallan ruumistuttaminen. Se tapahtuu joko kristityn kaapussa tai ilman sitä. Miksi emme katselisi tosiasioita sellaisina kuin ne ovat ja tämän ymmärtäen näkisi, ettei ole varjoa ilman valoa. Koska maailmassa näkyy noin suuri varjo, täytyy täällä olla myöskin erittäin suuri valo, sillä varjoa ei ole ilman valoa. Valo on uusi uskonto, maailmanuskonto. Ihmiskunnalla on nyt tilaisuus nähdä nämä kummatkin

ja tehdä valintansa. Ratkaisu on siinä, etteivät kansat ole rakentaneet kulttuureita sodalla, vaan rakentavalla työllä. Näin on ollut tilanne menneisyydessä ja tulee aina olemaan: sota vie kuolemaan, rakentava työ Kristumoraalin pohjalla elämään. Aikamme on todellakin ”tullut hie-man vakavammaksi”.

Nämä kaksi seikkaa: sota ja työ, ovatkin aikamme kriittiset ilmiöt, sillä myöskin työ on muodostunut taisteluksi aikaansaannoksiaan, pääomaa vastaan. Vaatimus on: lyhyempi työaika ja enemmän palkkaa! On herätty näkemään, että koneellistettu elämä kykenee elättämään ihmiset vähemmällä työllä. Havainto on täysin oikea, onhan laskettu, että parin tunnin työ päivässä henkilöä kohti riittäisi takaamaan loistavat elämisen ehdot. Mutta havaintoa on ryhdytty toteuttamaan aivan väärästä päästä, tekemällä pääomasta työn vihollinen, jota yritetään nujertaa taistelulla, pakkovallalla. Sillä passiivinen lakko sen nykyisessä muodossa on ”kylmää” sotaa: työntekijä sotii itseään vastaan, sitä työtä vastaan, jota hän itse tekee.

Kun ajattelemme näitä päivän polttavia kysymyksiä: rakentavaa työtä, sotaa ja passiivista vastarintaa, on kuin näihin sisältyisi, tai näissä pyrkisi esille jotakin uutta, mutta ne sidotaan toisiinsa väärässä järjestyksessä. Oikea järjestys on, että passiivinen vastarinta on suunnattava — ei työtä ja sen tuloksia, vaan — sotaa vastaan, jolloin työ vapautuu ja muuttuu yksinomaan rakentavaksi. Sillä vika ei ole siinä, että pää-

omaa kokoontuu liikaa, vaan siinä että sitä tahallisesti sodalla hävitetään. Miten arvaamattoman paljon kulutetaankaan energiaa sotakaluston valmistamiseen? Ellei sotaa valmisteta eikä sodita, lyhenevät työajat olosuhteitten välttämättömyydestä samalla, kun elintaso kohoaa. Tämän aiheuttaa kone ja palvelukseen alistetut luonnonvoimat.

Miksi näin selvä ja yksinkertainen asiajärjestely muodostaa ylipääsemättömiä vaikeuksia? Siksi, että ihmiskunta elää sodan lumoissa. Se ei henno jättää taistelua. Suunnattomat, sotienkin kauhut kokeneet ihmismassat taistelevat kuvittelemaansa vihollista — pääomaa — vastaan parhaat miehuutensa ja vanhuutensa päivät, taistelevat ja näännyvät ennen kuin luopuvat sodan lumosta. Sota on niin pyhää, sen ovat kirkot pyhittäneet jumalansa nimesä ja kautta, sen pyhyys on tuhatvuotisen opetuksen ja kasvatuksen avulla istutettu vereen. Siksi ihmiskunta tarvitsee uutta uskoa, sellaista moraalialia mikä nostaa ihmisyuden arvoonsa ja sellaista älyllistä selvyyttä, mikä kykenee oikaisemaan nurin menneitä käsitteitä.

Aikamme avain on pahan vastustamattomuus ja sen eräs ilmenemismuoto on passiivinen vastarinta. Se on heittänyt ulkoiseen elämään irvikuvallisen varjon: lakkoilun työtä vastaan. Näin tehden avataan ovet sodan vapaudelle. Mutta ihmiselle kuuluu työn vapaus ja sotimattomuus ennen muita kristityille, sillä kristinusko alkaa aseettomuudesta.

V. L. 1956: 117—119.